

DEPARTAMENTUL DE STUDII PARLAMENTARE ȘI POLITICI UE
DIRECȚIA STUDII ȘI DOCUMENTARE LEGISLATIVĂ

**STADIUL IMPLEMENTĂRII UNOR INSTRUMENTE JURIDICE
INTERNAȚIONALE PENTRU PREVENIREA ȘI COMBATEREA
VIOLENȚEI ÎMPOTRIVA FEMEILOR ȘI A VIOLENȚEI
DOMESTICE ÎN ROMÂNIA ȘI ÎN REPUBLICA MOLDOVA**

Lucrările elaborate în cadrul Direcției studii și documentare legislativă au caracter documentar și nu reprezintă punctul de vedere al Camerei Deputaților. Documentele legislative oficiale au fost consultate în limba de origine, iar traducerea informațiilor relevante selectate nu reprezintă o traducere oficială, fiind furnizată ca un mijloc de înțelegere a unui document original, scris în altă limbă. Baza de date cuprinzând totalitatea studiilor elaborate de Direcția studii și documentare legislativă poate fi accesată prin intermediul paginii de Intranet a Camerei Deputaților la adresa: <http://www.cdep.ro/infoparl/dip.studii?par1=2021>

Documentare și sinteză: Virgilia Ioan, consilier parlamentar

DIRECȚIA STUDII ȘI DOCUMENTARE LEGISLATIVĂ

Palatul Parlamentului, str. Izvor nr.2-4, sect.5, București
Tel: 021.316.03.65; 021.414.13.50/ 51, Interior 1350/1349, camera 5070
E-mail: doc@cdep.ro

MARTIE 2024

CUPRINS

INTRODUCERE	4
1. Convenția ONU cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor din 1979, CEDAW	4
2. Declarația de la Beijing și Platforma de Acțiune, 1995	5
3. Rezoluția 1325/2000 a Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite - Femeile, pacea și securitatea (RCSONU 1325).....	6
4. Rezoluția 1960/2010 a Consiliului de Securitate al ONU privind stoparea violenței sexuale în cadrul conflictelor armate și încetarea impunității.....	7
5. Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violența în familie (Convenția de la Istanbul, 2011).....	7
ROMÂNIA	10
REPUBLICA MOLDOVA	18
WEBOGRAFIE	22

INTRODUCERE

1. Convenția ONU cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor din 1979, CEDAW

În această Convenție a fost definită pentru prima dată noțiunea de **discriminare împotriva femeilor** și s-a stabilit conținutul agendelor naționale privind stoparea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor. În termenii Convenției (art.1), expresia discriminare față de femei vizează orice diferențiere, excludere sau restricție bazată pe sex, care are drept efect sau scop să compromită ori să anihileze recunoașterea, beneficiul și exercitarea de către femei, indiferent de starea lor matrimonială, pe baza egalității dintre bărbat și femeie, a drepturilor omului și libertăților fundamentale, în domeniile politic, economic, social, cultural și civil sau în orice alt domeniu.

Convenția a fost adoptată în conformitate cu prevederile din Carta Națiunilor Unite, care reafirmă încrederea în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea persoanei umane, în egalitatea drepturilor și bărbatului și femeii. Necesitatea adoptării Convenției a fost dictată de uniformizarea aplicării jurisprudenței ONU în materie de egalitate de gen. Prin acest act, sunt reîntărite o serie de drepturi și libertăți, la baza cărora stă principiul nediscriminării, care proclamă că toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și drepturi și că fiecare om poate să se prevaleze de toate drepturile și libertățile enunțate în Declarația Universală a Drepturilor Omului, fără nici o deosebire, îndeosebi de sex.

CEDAW, adoptată în 1979 de către Adunarea Generală a ONU, este deseori descrisă ca reprezentând Carta internațională a drepturilor femeilor. Alcătuită dintr-un preambul și din 30 de articole, aceasta definește ceea ce constituie discriminare împotriva femeilor și stabilește o agendă de lucru privind măsurile naționale care trebuie luate în vederea eliminării acestei discriminări. Convenția CEDAW:

- stabilește principiile privind accesul egal al femeilor și bărbaților la deținerea funcțiilor publice;
- prevede interzicerea discriminării în bază de gen la angajarea în câmpul muncii, precum și unele obligații ale angajatorului;
- instituie obligația de asigurare a egalității femeilor și bărbaților în toate domeniile educației, inclusiv și cele ce țin de sfera organelor de forță;
- prevede cadrul instituțional de asigurare a șanselor egale pentru femei și bărbați;
- instituie un mecanism de soluționare a cazurilor de discriminare pe bază de gen.

Toate statele membre ale Consiliului Europei sunt parte la CEDAW. CEDAW este însoțită de un Protocol opțional adoptat la 6 octombrie 1999, care recunoaște competența Comitetului pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor (organismul care monitorizează respectarea Convenției de către părți) de a primi și analiza

plângerile adresate de persoanele fizice sau grupurile care intră sub jurisdicția sa. Protocolul conține două proceduri: (1) Procedura de comunicare permite persoanelor fizice de sex feminin sau grupurilor de femei să depună la Comitet plângeri cu privire la încălcarea drepturilor protejate de Convenție. Protocolul stabilește o serie de criterii de îndeplinit în vederea admiterii sesizărilor persoanelor fizice pentru ca acestea să fie analizate de Comitet, inclusiv acela ca toate căile de atac interne să fi fost epuizate. (2) Protocolul creează, totodată, o procedură de investigare care permite Comitetului să inițieze cercetări ale situațiilor de încălcare gravă sau sistematică a drepturilor femeilor. În ambele cazuri, statul respectiv trebuie să fie parte la Convenție și la Protocol.¹

Pe baza acestui tratat, au fost adoptate ulterior următoarele recomandări generale: Recomandarea nr.12/1992 privind violența împotriva femeilor; Recomandarea nr. 19/1992 privind violența împotriva femeilor; Recomandarea nr.35/2017 privind violența de gen împotriva femeilor, care completează Recomandarea generală nr.19. Aceasta din urmă extindea cadrul de protecție împotriva violenței de gen și reiterea obligația statelor de a acționa în mod diligent pentru eliminarea acestui fenomen.

2. Declarația de la Beijing și Platforma de Acțiune, 1995

La cea de-a IV-a Conferință Mondială a Femeilor desfășurată la Beijing în septembrie 1995 sub semnul acțiunii pentru egalitate, organizată cu suportul Organizației Națiunilor Unite, reprezentanții a 189 de state au adoptat Declarația Generală și Platforma de Acțiune cu privire la situația femeilor și participarea lor în condiții de egalitate la dezvoltarea și participarea în toate domeniile vieții publice și private. Astfel, în Declarația de la Beijing și Platforma de Acțiune s-a exprimat poziția față de 12 tematici importante, care determină preocupări stringente: femeile și sărăcia, educația și formarea femeilor, femeile și sănătatea, violența împotriva femeilor, femeile și conflictele armate, femeile și economia, femeile la putere și luarea deciziilor, mecanisme instituționale pentru promovarea femeilor, drepturile femeilor, femeile și mass-media, femeile și mediul înconjurător, situația fetelor.

În plus, statele participante s-au declarat de acord cu ratificarea până în anul 2000 a Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW). Totodată, o atenție deosebită a fost acordată eliminării traficului cu femei, inclusiv exploatării sexuale, a pornografiei, prostituției și a turismului sexual prin implementarea instrumentelor internaționale referitoare la aceste forme de discriminare, cât și corectării dezechilibrelor și a îmbunătățirii accesului femeilor la nivel de decizie în toate domeniile. În acest sens, Platforma de Acțiune cheamă Statele să se angajeze în desemnarea unui număr egal de bărbați și femei în organele și comisiile guvernamentale cât și în unitățile administrative publice și în serviciul

¹ <https://edoc.coe.int/en/gender-equality/6947-gender-equality-glossary.html>

juridic, în special să se fixeze obiective precise și să ia măsuri concrete pentru mărirea substanțială a numărului de femei, în scopul realizării egalității femeilor cu bărbații în toate posturile guvernamentale și de administrație publică. Într-un capitol distinct consacrat drepturilor femeilor, sunt definite principiile și principalele direcții de acțiune după care trebuie să se orienteze guvernele și sistemul Națiunilor Unite.

3. Rezoluția 1325/2000 a Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite - Femeile, pacea și securitatea (RCSONU 1325)

RCSONU 1325, adoptată la 31 octombrie 2000, reprezintă pilonul de bază al Agendei FPS (Femeile, pacea și securitatea). Rezoluția afirmă rolul important al femeilor în prevenirea și soluționarea conflictelor, în negocierile de pace, în consolidarea și menținerea păcii, în răspunsul umanitar și reconstrucția post conflict și subliniază importanța participării și implicării depline a femeilor în toate eforturile de asigurare și promovare a păcii și securității. În conținutul documentului este exprimată îngrijorarea pentru civili, în special pentru femei și copii, care reprezintă majoritatea celor afectați de conflictele armate, și se reafirmă importanța rolului femeilor în prevenirea și soluționarea conflictelor, în procesul de construire a păcii. Analiza nivelului de violență împotriva femeilor poate constitui un element de prognozare a potențialului de conflict dintr-o țară. Prin urmare, dacă datele privind drepturile și violența sunt introduse în raportul de avertizare timpurie, această acțiune poate conduce la o mai bună predictibilitate privind manifestări ale violenței de gen și ale altor atrocități. În vederea atingerii obiectivelor propuse, RCSONU 1325 se raportează la patru piloni:

- I. **Participare** - constă în asigurarea creșterii participării femeilor în procesul decizional la toate nivelurile, pe plan național, regional și în cadrul instituțiilor internaționale și al mecanismelor pentru prevenirea și soluționarea conflictelor, în negocieri de pace, precum și în operațiunile ONU de menținere a păcii;
- II. **Prevenire** – presupune luarea de măsuri speciale pentru prevenirea conflictelor și a tuturor formelor de violență împotriva femeilor și fetelor în timpul și după încheierea conflictului, respectiv prevenirea violenței sexuale și violenței bazate pe criterii de gen, a practicilor discriminatorii, abuzului și exploatării. Există o convergență insuficient cercetată, dar reală, între situația femeilor și starea de conflict într-o anumită zonă, întrucât în societățile dominate de bărbați și de structuri militare nu sunt protejate drepturile și libertățile fundamentale ale acestora și nici nu se acordă spațiu corespunzător pentru promovarea femeilor și fetelor în toate sferele vieții publice și private și în toate nivelurile de decizie și conducere;
- III. **Protecție** – se referă la atenția specială acordată protejării femeilor și fetelor de violența sexuală sau bazată pe criterii de gen, inclusiv în situații de urgență sau umanitare, cum ar fi taberele de refugiați;

- IV. **Ajutorare și refacere** – include adoptarea unor măsuri de ajutorare și refacere pentru abordarea crizelor dintr-o perspectivă de gen, inclusiv prin respectarea naturii civile și umanitare a taberelor de refugiați, prin luarea în considerare a nevoilor fetelor și femeilor încă din faza de proiectare a taberelor și amenajărilor pentru refugiați.

RCSONU 1325 prevede extinderea rolului și contribuției femeilor, în special în rândul observatorilor militari, al poliției civile și al personalului pentru drepturile omului și personalului umanitar, precum și încorporarea perspectivei de gen în operațiunile de pace.

4. [Rezoluția 1960/2010 a Consiliului de Securitate al ONU privind stoparea violenței sexuale în cadrul conflictelor armate și încetarea impunității](#)

Acest document stabilește un sistem de urmărire a responsabilității pentru oprirea violențelor sexuale în timpul desfășurării unui conflict; se solicită întocmirea unor liste cu persoanele care săvârșesc sau sunt responsabile de astfel de violențe. Rezoluția instituie mecanismele instituționale pentru combaterea impunității și evidențiază pașii specifici, necesari de întreprins, atât pentru prevenirea, cât și pentru protecția împotriva violenței sexuale în cadrul conflictelor armate. Noul mecanism prevăzut în rezoluție transmite un mesaj politic direct că există consecințe pentru violența sexuală, recunoaște că aceasta este o încălcare gravă a drepturilor omului și a reglementărilor internaționale și reprezintă un pas înainte în înfăptuirea justiției pentru victimele violenței sexuale.

5. [Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violența în familie \(Convenția de la Istanbul, 2011\)](#)

Convenția de la Istanbul este punctul de referință pentru standardele internaționale în acest domeniu. Convenția urmărește să creeze un cadru juridic pentru a proteja femeile împotriva tuturor formelor de violență și abordează:

- măsurile juridice care incriminează diferite forme de violență împotriva femeilor;
- protecția victimelor și serviciile de sprijin;
- violența bazată pe gen în domeniul migrației și azilului.

În prezent, UE este obligată să respecte norme ambițioase și cuprinzătoare de prevenire și combatere a violenței împotriva femeilor și a violenței domestice în domeniul cooperării judiciare în materie penală, al azilului și al *nereturnării*, precum și în ceea ce privește instituțiile și administrația publică.

Definiții în cadrul Convenției:

- **Violența împotriva femeilor** este înțeleasă ca o încălcare a drepturilor omului și o formă de discriminare împotriva femeilor și se referă la toate actele de violență bazate pe gen care rezultă în, sau care este probabil să rezulte în, vătămarea sau suferința fizică, sexuală, psihologică sau economică cauzată femeilor, inclusiv amenințările cu asemenea acțiuni, coerciția sau privarea arbitrară de libertate, indiferent dacă survin în public sau în viața privată.
- **Violența domestică** semnifică toate acțiunile de violență fizică, sexuală, psihologică sau economică, care survin în familie sau în unitatea domestică sau între foștii sau actualii soți sau parteneri, indiferent dacă agresorul împarte sau a împărțit același domiciliu cu victima.
- **Genul** este înțeles ca reprezentând rolurile, comportamentele, activitățile și atributele construite social, pe care o anumită societate le consideră adecvate pentru femei și bărbați.
- **Violența de gen** împotriva femeilor este o violență îndreptată împotriva unei femei pentru motivul că este femeie sau care afectează femeile în mod disproporționat.

În ceea ce privește obiectivele sale, Convenția urmărește:

- să protejeze femeile împotriva tuturor formelor de violență și să prevină, să urmărească în justiție și să elimine violența împotriva femeilor și violența domestică;
- să contribuie la eliminarea discriminării împotriva femeilor și la promovarea egalității între femei și bărbați, inclusiv prin împuternicirea femeilor;
- să proiecteze un cadru cuprinzător, politici și măsuri pentru protecția și asistența victimelor;
- să promoveze cooperarea internațională în acest domeniu;
- să ofere sprijin pentru ca organizațiile și agențiile guvernamentale de aplicare a legii să coopereze între ele în vederea eliminării violenței împotriva femeilor și a violenței domestice;
- să instituie un mecanism de monitorizare pentru a se asigura că măsurile sunt puse în aplicare în mod eficient.

Semnatarii trebuie să ia măsuri legislative pentru a promova și proteja dreptul tuturor, în special al femeilor, de a trăi fără violență în public și în privat, inclusiv prin:

- condamnarea și interzicerea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor;
- încorporarea principiului egalității între femei și bărbați în Constituții;
- abrogarea legilor și eliminarea practicilor care discriminează femeile.

Prevenirea implică eradicarea prejudecăților, obiceiurilor, tradițiilor și a altor practici bazate pe ideea de inferioritate a femeilor sau pe roluri stereotipate pentru femei și bărbați, inclusiv prin:

- educație;

- formare pentru creșterea gradului de conștientizare;
- formarea profesioniștilor;
- intervenție preventivă și programe de tratament;
- participarea sectorului privat și a mass-media.

Părțile la Convenție trebuie să protejeze victimele împotriva oricăror acte de violență ulterioare prin îndeplinirea obligațiilor de raportare și asigurând victimelor:

- informații relevante;
- servicii generale și specializate de sprijin;
- asistență în cazul plângerilor individuale și colective;
- adăposturi;
- linii telefonice de urgență;
- sprijin pentru victimele violenței sexuale;
- protecție și asistență pentru martorii copii.

Semnatarii trebuie să ofere victimelor căi de atac împotriva agresorilor și împotriva autorităților statului care nu își îndeplinesc obligația de a preveni și de a proteja (în cazul în care acest lucru intră în sfera lor de competență), inclusiv prin abordarea următoarelor aspecte:

- acțiuni în justiție și căi de atac;
- compensații;
- custodia copilului, drepturile de vizită și siguranța;
- consecințele civile ale căsătoriei forțate;
- violența psihologică și cea fizică;
- urmărirea;
- violența sexuală, inclusiv violul;
- mutilarea genitală a femeilor;
- avortul forțat și sterilizarea forțată;
- hărțuirea sexuală;
- crimele în numele „onoarei”;
- pedepse.

În materie de investigație, urmărire judiciară, proceduri și măsuri de protecție, aspectele abordate includ:

- răspunsul imediat, prevenire și protecție;
- evaluarea riscurilor și managementul riscurilor;
- ordine de interdicție de urgență, de restricție și de protecție;
- asistența judiciară;
- prelungirea termenului de prescripție.

În ceea ce privește migrația și azilul, aspectele abordate includ: statutul reședinței, cererile de azil bazate pe gen, [nereturnarea](#).

Convenția a fost semnată în numele UE la 13 iunie 2017, iar procedura a fost finalizată prin depunerea a două instrumente de aprobare la 28 iunie 2023, ceea ce a determinat intrarea în vigoare a Convenției la 1 octombrie 2023.

Convenția de la Istanbul prevede un mecanism de monitorizare pe doi piloni pentru a-i evalua și îmbunătăți implementarea: [Grupul independent de experți pentru acțiunea împotriva violenței împotriva femeilor și violența domestică \(GREVIO\)](#) și [Comitetul Părților](#).

Convențiile Consiliului Europei sunt completate de un șir de Recomandări ale Comitetului de Miniștri adresate statelor membre ale Consiliului Europei: Recomandarea Rec(2002)5 privind protecția femeilor împotriva violenței, Recomandarea CM/Rec(2007)17 privind standardele și mecanismele de asigurare a egalității de gen, Recomandarea CM/Rec(2010)10 privind rolul femeilor și al bărbaților în prevenirea și soluționarea conflictelor și în construirea păcii și alte recomandări relevante.

ROMÂNIA

Acest capitol are la bază informații extrase din [Strategia Națională privind promovarea egalității de șanse și combaterea violenței domestice pentru perioada 2022-2027](#), din rapoartele și materialele publicate de Agenția Națională pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați ([ANES](#)), precum și din resursele online indicate prin hyperlink-uri, în note de subsol și în webografie.

[Legea nr.217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice](#), republicată în august 2020, cu modificările și completările ulterioare, reprezintă principalul reper normativ din legislația internă în sfera violenței domestice. Această lege specială definește **violența domestică și toate formele acesteia**, stabilind totodată drepturile victimelor violenței domestice, serviciile sociale la care acestea au acces și măsurile de protecție specifice, precum și instituțiile cu competențe în prevenirea și combaterea fenomenului. De asemenea, legea specială prevede sancțiunile aplicabile în cazul contravențiilor rezultate din nerespectarea ei, atunci când nu constituie infracțiuni potrivit legii penale. Prin Legea nr.174/2018 de modificare a Legii nr.217/2003 au fost transpuse prevederile Convenției de la Istanbul.

Alte acte normative în vigoare, care reglementează aspecte conexe violenței domestice sunt următoarele:²

- Legea nr.30/2016 pentru ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice;
- Legea nr.286/2009 privind Codul Penal al României, cu modificările și completările ulterioare;
- Legea nr.135/2010 privind Codul de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare;

² <https://anes.gov.ro/legislatie-nationala-violenta-domestica/>

- Legea nr.211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor, cu modificările și completările ulterioare;
- Legea nr.197/2012 privind asigurarea calității în domeniul serviciilor sociale, cu modificările și completările ulterioare;
- Legea asistenței sociale nr.292/2011, cu modificările și completările ulterioare;
- Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.24/2019 pentru modificarea și completarea Legii nr.211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor, precum și a altor acte normative;
- Ordonanța Guvernului nr.68/2003 privind serviciile sociale, cu modificările și completările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr.49/2011 pentru aprobarea Metodologiei-cadru privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie și a Metodologiei de intervenție multidisciplinară și interinstituțională privind copiii exploatați și aflați în situații de risc de exploatare prin muncă, copiii victime ale traficului de persoane, precum și copiii români migrați victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state;
- Hotărârea Guvernului nr.797/2017 pentru aprobarea regulamentelor-cadru de organizare și funcționare ale serviciilor publice de asistență socială și a structurii orientative de personal;
- Hotărârea Guvernului nr.118/2014 privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 197/2012 , cu modificările și completările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr.978/2015 privind aprobarea standardelor minime de cost pentru serviciile sociale și a nivelului venitului lunar pe membru de familie în baza căruia se stabilește contribuția lunară de întreținere datorată de către susținătorii legali ai persoanelor vârstnice din centrele rezidențiale;
- Hotărârea Guvernului nr.867/2015 pentru aprobarea Nomenclatorului serviciilor sociale, precum și a regulamentelor-cadru de organizare și funcționare a serviciilor sociale, cu modificările și completările ulterioare;
- Hotărârea Guvernului nr.476/2019 pentru modificarea și completarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr.197/2012 privind asigurarea calității în domeniul serviciilor sociale, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.118/2014, și a Hotărârii Guvernului nr.867/2015 pentru aprobarea Nomenclatorului serviciilor sociale, precum și a regulamentelor-cadru de organizare și funcționare a serviciilor sociale;
- Hotărârea Guvernului nr.365/2018 privind aprobarea Strategiei naționale privind promovarea egalității de șanse între femei și bărbați și prevenirea și

combaterea violenței domestice pentru perioada 2018-2021 și a Planului operațional privind implementarea strategiei naționale privind promovarea egalității de șanse între femei și bărbați și prevenirea și combaterii violenței domestice 2018-2021;

- Hotărârea Guvernului nr.877/2018 privind adoptarea Strategiei naționale pentru dezvoltarea durabilă a României 2030;
- Ordinul ministrului muncii și justiției sociale nr.28/2019 privind aprobarea standardelor minime de calitate pentru acreditarea serviciilor sociale destinate prevenirii și combaterii violenței domestice;
- Ordinul nr.2524/2018 privind aprobarea Metodologiei privind modalitatea de participare la programele speciale de consiliere psihologică, organizate de către serviciile de specialitate publice sau private;
- Ordinul comun MAI/MMJS nr.146/2578/2018 privind modalitatea de gestionare de către polițiști a cazurilor de violență domestică;
- Ordinul nr.2525/2018 privind aprobarea Procedurii pentru intervenția de urgență în cazurile de violență domestică.

După ratificarea [Convenției Consiliului Europei pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice \(Convenția de la Istanbul\)](#), armonizarea legislației interne cu prevederile acestei convenții a constituit o prioritate sub aspect legislativ. În consecință, legea specială a fost amendată prin Legea nr.174/2018.

Amendamentele aduse prin acest act normativ urmăresc **o abordare centrată asupra victimelor violenței domestice, precum și intervenția coerentă, efectivă și imediată a tuturor actorilor responsabili**. După intrarea în vigoare a Legii nr.174/2018, a fost adoptat un pachet de legislație secundară și terțiară pentru implementarea efectivă a noilor reglementări.

Aceeași abordare centrată pe victimă este reflectată de Ordonanța de Urgență nr.24/2019 pentru modificarea și completarea Legii nr.211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor, precum și a altor acte. Totodată, această Ordonanță a asigurat transpunerea [Directivei 2012/29/UE](#) a Parlamentului European și a Consiliului din 25 octombrie 2012 de stabilire a unor norme minime privind drepturile, sprijinirea și protecția victimelor criminalității și de înlocuire a Deciziei-cadru 2001/220/JAI a Consiliului.

În plus, s-a realizat în premieră o abordare integrată și corelată a celor două domenii de competență ale [ANES](#)³, prin intermediul Strategiei naționale privind promovarea

³ Conform [Hotărârii Guvernului nr.177/2016 privind organizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați](#), misiunea ANES este: (1) de a promova principiul egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați în vederea eliminării tuturor formelor de discriminare bazate pe criteriul de sex și (2) de a preveni și combate violența domestică prin

egalității de șanse între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2018-2021 și Planului operațional privind implementarea strategiei naționale privind promovarea egalității de șanse între femei și bărbați și prevenirea și combaterii violenței domestice 2018-2021, aprobate și adoptate prin [Hotărârea Guvernului nr.365/2018](#).

Modificările și completările legislative enumerate mai sus, constituie pași importanți în procesul de consolidare a legislației interne în domeniul prevenirii și combaterii violenței domestice.

Principalele progrese rezultate ca urmare a adoptării Legii nr.174/2008 sunt:

- **extinderea sferei de aplicare a Legii nr.217/2003;**
- **interzicerea expresă a argumentelor de natură cultural-religioasă pentru justificarea oricărei forme de violență domestică;**
- **introducerea ordinului de protecție provizoriu a victimelor violenței domestice și a măsurilor de protecție ce se pot dispune prin intermediul acestui ordin.**

Sfera de aplicare a Legii nr.217/2003 a fost extinsă explicit la actele de violență, conform art.3 coroborat cu art.5 lit. c) care definesc noțiunea de **membru de familie**:

Articolul 5

(1) În sensul prezentei legi, prin membru de familie se înțelege:

a) ascendenții și descendenții, frații și surorile, soții și copiii acestora, precum și persoanele devenite rude prin adopție, potrivit legii;

b) soțul/soția și/sau fostul soț/fosta soție; frații, părinții și copiii din alte relații ai soțului/soției sau ai fostului soț/fostei soții;

c) persoanele care au stabilit relații asemănătoare aceloră dintre soți sau dintre părinți și copii, actuali sau foști parteneri, indiferent dacă acestea au locuit sau nu cu agresorul, ascendenții și descendenții partenerei/partenerului, precum și frații și surorile acestora;

d) tutorele sau altă persoană care exercită în fapt ori în drept drepturile față de persoana copilului;

implementarea unor măsuri, politici și programe adaptate nevoilor victimelor. În exercitarea funcției sale de autoritate de stat în aceste două domenii de competență, ANES asigură coordonarea implementării celor două documente programatice de bază: Convenția ONU privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), precum și a normelor europene. Acest fapt este reflectat și de Strategia națională anterioară privind promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2018-2021, iar aceasta a deschis calea unei abordări integrate prin cuprinderea a doi piloni specifici de competență, dintre care, **un pilon distinct orientat pe obiective și măsuri menite să prevină și să combată fenomenul violenței domestice și violenței bazate pe criteriul de sex.**

e) reprezentantul legal sau altă persoană care îngrijește persoana cu boală psihică, dizabilitate intelectuală ori handicap fizic, cu excepția celor care îndeplinesc aceste atribuții în exercitarea sarcinilor profesionale.

(2) În sensul prezentei legi prin victimă se înțelege persoana fizică ce este supusă uneia sau mai multor forme de violență prevăzute la art. 4, inclusiv copiii martori la aceste forme de violență.

Totodată, sfera de protecție este extinsă la și **alte forme de violență din sfera domestică/privată: violența psihologică, fizică, socială, spirituală și cibernetică**, prin completarea art.4 alin.(1) cu forme care nu erau reglementate anterior.

Aceste amendamente rezolvă problema semnalată anterior de Comitetul CEDAW, în [Observațiile finale privind rapoartele periodice combinate 7 și 8 ale României din 2017](#), care subliniau că, la momentul respectiv, strategia și legislația națională abordau doar fenomenul prevenirii și combaterii **violentei în familie**, nu și fenomenul extins al **violentei de gen**. Totuși, trebuie subliniat că violența domestică este doar o formă și nu echivalentul violentei de gen, așa cum este definită aceasta prin Legea nr.202/2002 și în Convenția de la Istanbul.

Al doilea progres obținut prin amendamentele aduse de Legea nr.174/2018 este **interzicerea expresă a utilizării argumentelor de natură culturală sau religioasă pentru justificarea unor practici vătămătoare care echivalează cu acte de violență domestică. Interdicția se aplică pentru toate formele de violență împotriva femeilor**. Prevederile art.4 alin.(2) din forma actualizată a Legii nr. 217/2003 contribuie consistent la armonizarea cadrului juridic intern cu art.12 din [Convenția de la Istanbul](#), dar și la alinierea cu obiectivele strategice din [Declarația și Platforma de acțiune Beijing](#), precum și cu [Recomandarea generală nr.35 din 2017 privind violența împotriva femeilor](#), care completează Recomandarea generală nr.19. Concret, introducerea acestei prevederi constituie o interdicție expresă și neechivocă a excepțiilor culturale sau religioase cu caracter abuziv în cazurile unde este prezentă violența domestică.

Reglementarea, în materie administrativ- juridicțională a unei forme specifice de protecție a victimelor violentei domestice aflate în situații de pericol iminent – **ordinul de protecție provizoriu (OPP)** – reprezintă un element-cheie introdus de Legea nr. 174/2018. Acest instrument este distinct de ordinul de protecție (OP) reglementat în anul 2002 și are caracter complementar față de acesta. Potrivit noilor reglementări interne, **OPP este emis de către polițist de îndată și devine executoriu, fără termen și fără somație, având o valabilitate de 5 zile, care poate fi prelungită până la emiterea OP. De asemenea, polițistul are dreptul și obligația să se deplaseze la domiciliul victimei, să intre în domiciliu chiar și cu forța, fără consimțământul proprietarului imobilului, și să emită OPP prin care să înlăture de îndată agresorul, chiar și în cazurile în care acesta este proprietarul imobilului**. Pentru a asigura implementarea efectivă a normelor privind OPP, a fost adoptat un pachet de legislație secundară și terțiară:

1. [Ordinul comun MMJS/MAI nr.146/2578 din 18 decembrie 2018 privind modalitatea de gestionare a cazurilor de violență domestică de către polițiști](#), publicat în Monitorul Oficial nr.1110 din 28.12.2018. Actul normativ stabilește procedura de intervenție a polițiștilor, de cooperare cu celelalte instituții cu atribuții în prevenirea și combaterea violenței domestice, metodologia de utilizare a formularului de evaluare a riscului și procedura de emitere a ordinului de protecție provizoriu, precum și cea de punere în executare a acestuia;
2. [Ordinul nr.2524/2018 al Ministrului Muncii și Justiției Sociale privind Metodologia de participare la programele de consiliere psihologică](#), publicat în Monitorul Oficial nr.74 din 30.01.2019. Obiectul de reglementare al ordinului vizează Metodologia privind modalitatea de participare la programele speciale de consiliere psihologică, organizate de către serviciile de specialitate publice sau private. Actul normativ are ca element central atât nevoile victimei, cât și ale agresorului, din perspectiva dezvoltării unor măsuri concrete de prevenire a faptelor de violență domestică. În acest context, în cadrul măsurilor care au ca scop rezolvarea problemei violenței domestice, consilierea psihologică a agresorului reprezintă o necesitate pentru reducerea comportamentului violent al acestuia și sporește eficiența intervenției, precum și șansele refacerii echilibrului familial;
3. [Ordinul nr.2525/2018 al Ministrului Muncii și Justiției Sociale privind aprobarea Procedurii pentru intervenția de urgență în cazurile de violență domestică](#), publicat în Monitorul Oficial nr. 95 din 06.02.2019. Prin acest ordin a fost aprobată procedura pentru intervenția de urgență în cazurile de violență domestică, precum și instrumentul specific de evaluare a gradului de risc realizată de către personalul din cadrul SPAS/DGASPC, respectiv fișa de evaluare a gradului de risc, din perspectiva acordării serviciilor sociale.

Conform [Institutului European pentru Egalitate de Gen \(EIGE\)](#), România îndeplinește angajamentele asumate în urma ratificării Convenției de la Istanbul. Astfel, în România există o linie națională de asistență telefonică dedicată victimelor violenței domestice, discriminării pe criteriul de sex și traficului de persoane, gratuită și care funcționează cu program 24 de ore/24 din 7 zile/7.⁴ Totodată, ca parte a procesului de reformă structurală, au fost înființate servicii sociale destinate victimelor violenței domestice, în număr considerabil, însă creșterea numărului acestora și diversificarea serviciilor oferite trebuie să rămână o prioritate. Aceste mențiuni, precum și Raportul transmis de statul român către GREVIO indică faptul că România a făcut pași importanți în direcția asigurării unei protecții sporite a victimelor violenței domestice și violenței împotriva femeilor.

Cu toate acestea, protecția efectivă depinde în primul rând de nivelul de informare și de dorința victimelor de a accesa serviciile sociale. Este absolut esențial

⁴ <https://anes.gov.ro/call-center/>

ca diferite aspecte formale să nu constituie un impediment al accesului în centre. De asemenea, este importantă asigurarea calității, în contextul unor servicii integrate, cu personal bine pregătit, inclusiv în ce privește domeniul egalității de șanse între femei și bărbați, nu doar în domeniul propriu de activitate. Comitetul CEDAW, în [Observațiile Finale pentru Rapoartele al 7-lea și al 8-lea ale României din 2017](#), sublinia că accesul victimelor provenind din grupuri marginalizate este și mai restrâns ca urmare a unor vulnerabilități intersectate. Prin urmare, este necesar ca accesul la servicii sociale al femeilor care provin din aceste grupuri să fie nu doar neîngrădit, ci și facilitat, prin intermediul unor politici publice adresate în mod specific acestei probleme. În plus, este important ca aceste servicii integrate să fie asigurate la nivel național, într-un număr cât mai mare de orașe, nu doar în capitală, și la un nivel de calitate egal. Un alt aspect delicat privește accesul la asistență juridică pentru victime, ca parte a sprijinului acordat acestora. Nu este suficientă gratuitatea asistenței juridice. Problema este delicată întrucât fenomenul stigmatizării victimelor le împiedică pe acestea să sesizeze autoritățile competente sau să apeleze la servicii sociale. De aceea sunt necesare campanii ample care să contribuie la eradicarea acestui stigmat, precum și la conștientizarea gravității fenomenului. Trebuie precizat că un efect secundar pozitiv al accesului efectiv poate determina o mai bună acuratețe a datelor statistice.

Ca urmare directă a semnării, și respectiv, ratificării Convenției de la Istanbul, în perioada 2014-2021 au fost dezvoltate strategii specifice pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice și în același timp s-a armonizat legislația națională în acest domeniu cu prevederile Convenției. Sunt importante și trebuie subliniate progresele înregistrate de statul român în plan legislativ, care au permis alinierea normelor juridice din România la standardele și rețerele stabilite de Convenția de la Istanbul și de ultimele directive europene în materia protecției victimelor.

Cu toate acestea, este necesară reluarea anumitor dezbateri juridice având ca temă eventualele inconsistențe și vulnerabilități ale legislației. În plus, având în vedere prioritățile politice și legislative ale Uniunii Europene și ale Consiliului Europei, se analizează în prezent, [rezervele formulate de statul român la Convenția de la Istanbul](#), în vederea identificării unor soluții legislative care să contribuie la transpunerea efectivă a principiilor acestei convenții, inclusiv reglementarea anumitor forme specifice de violență de violență împotriva femeii.

În același timp, este necesară implementarea de măsuri complementare care să contribuie la îmbunătățirea sistemului și a capacității de intervenție și de sprijin a victimelor violenței domestice, axate pe cele două componente de bază: prevenire și combatere. Protecția victimelor a constituit o prioritate în Angajamentul strategic pentru egalitatea de șanse între femei și bărbați 2016-2019, fapt reflectat și de directivele europene adoptate în această perioadă. Deși aceasta rămâne în continuare o prioritate, [Strategia Uniunii Europene privind egalitatea de gen 2020-2025](#) deplasează accentul către stereotipuri ca formă de violență împotriva femeilor și cauză primordială a altor forme de violență. În acest mod, prevenirea dobândește la

rândul său prioritate, iar pentru o prevenire efectivă sunt esențiale măsuri la nivel de formare și de educație. Eradicarea stereotipurilor se poate realiza în timp, cu ajutorul unor campanii ample, având ca destinație inclusiv persoanele din grupurile vulnerabile, expuse la violență domestică. Un obiectiv suplimentar al acestor campanii este și **creșterea vizibilității problematicei de egalității șanse și de tratament între femei și bărbați, a formelor mai puțin evidente de violență, cum ar fi violența psihologică, economică, socială a legislației în domeniul egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați, precum și a legislației din sfera violenței domestice și sexuale**. Violența împotriva femeilor poate fi abordată ca problemă de sănătate publică și de interes general. Campaniile referitoare la violența împotriva femeilor și reacțiile la acest fenomen trebuie orientate atât către bărbați, cât și către femei. Bărbații trebuie implicați în mod pozitiv în inițiative care evidențiază în mod critic felul în care unii dintre ei fac uz de violență împotriva femeilor.

Esențială pentru o prevenție efectivă este și **formarea adecvată a specialiștilor care intervin în sprijinul victimelor**, la diferite niveluri și prin diverse activități. Cu cât aceștia sunt mai bine pregătiți, nu doar în domeniul propriu de activitate, ci și în domeniul egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați, prevenția va fi mai eficientă. O soluție în acest sens este organizarea unor ateliere de formare interdisciplinară pentru polițiști. Trebuie subliniat faptul că formarea juriștilor trebuie să includă nu doar judecătorii, procurorii și executorii judecătorești, ci și avocații sau studenții de la Facultățile de Drept, care să se familiarizeze, încă de la început cu implicațiile juridice ale fenomenului grav al violenței împotriva femeilor.

În ce privește combaterea și consolidarea capacității de intervenție a polițiștilor prin soluții tehnice moderne au fost realizați pași foarte importanți prin instituirea unui sistem național electronic de monitorizare a agresorilor prin utilizarea unor dispozitive electronice de localizare, care sunt operaționale începând cu anul 2022, crearea unui sistem informatic național integrat de înregistrare și raportare a cazurilor de violență domestică și violență împotriva femeilor precum și facilitarea accesului agresorilor la consiliere psihologică constituie demersuri importante care pot avea un triplu efect pozitiv, așa cum arată bunele practici identificate la nivelul UE de către EIGE.

Urmărind instrumentele juridice și prioritățile politice actuale în plan internațional și european care servesc drept repere în domeniul combaterii violenței domestice, precum și bunele practici identificate de EIGE, recomandările specifice pentru statul român ale comitetului CEDAW, dar mai ales analiza comprehensivă a situației actuale din România, pe baza datelor statistice furnizate de [Indicele egalității de gen](#) și de primul raport al României la GREVIO privind stadiul implementării Convenției de la Istanbul, au fost identificate următoarele priorități fundamentale generale pentru Pilonul prevenirea și combaterea violenței domestice:

1. protecția efectivă a victimelor;
2. asigurarea prevenirii violenței împotriva femeilor, ținând cont de nevoile specifice din cadrul grupurilor vulnerabile;
3. combaterea violenței împotriva femeilor în sfera publică și în cea privată;

4. formarea specifică a tuturor categoriilor de profesioniști cu atribuții în domeniul violenței domestice, în vederea prevenirii și combaterii efective a fenomenului;
5. cunoașterea și cuantificarea reală a amplitudinii fenomenului;
6. consolidarea legislației și aplicării ei efectivă.

În conformitate cu prevederile Legii nr 202/2002 privind egalitatea și de tratament de șanse între femei și bărbați, cu modificările și completările ulterioare, a Legii nr. 217/2003 privind prevenirea și combaterea violenței domestice, republicată, cu modificările și completările ulterioare și a Hotărârii Guvernului nr. 177/2016, monitorizarea, evaluarea și raportarea strategiei naționale și a Planului de acțiuni aferent se va realiza sub coordonarea ANES.

Aceste activități se vor desfășura pe toată perioada de implementare și vor include atât colectarea, prelucrarea și analiza datelor de monitorizare, progresele înregistrate, cât și implementarea strategiei, identificarea și corectarea problemelor practice apărute în aplicarea politicilor din domeniile specifice de intervenție, precum și creșterea gradului de cunoaștere, înțelegere și implementare a măsurilor privind asigurarea respectării și realizării egalității de șanse între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice și violenței împotriva femeilor. Stadiul implementării Strategiei va fi evaluat pe baza unor [rapoarte de monitorizare elaborate anual de către ANES](#), în urma raportărilor efectuate de către toate instituțiile cu responsabilități în domeniu, care se regăsesc în Planul de acțiuni.

REPUBLICA MOLDOVA

În acest capitol, sunt prezentate extrase din proiectul [Raportului nr.7 privind implementarea Convenției cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei în Republica Moldova](#), astfel cum este publicat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale din Republica Moldova pe site-ul oficial. Raportul reprezintă cel mai cuprinzător document pe tema stadiului implementării în Republica Moldova a dispozițiilor internaționale privind violența împotriva femeilor, violența domestică, egalitatea de gen etc.

După obținerea independenței în anul 1991, Republica Moldova a ratificat majoritatea convențiilor internaționale privind drepturile omului, asumându-și astfel obligațiile care decurg din acestea și prezentarea rapoartelor periodice naționale privind punerea lor în aplicare.

Prin [Legea nr.144/2021](#) a fost ratificată Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul), fiind demarate procedurile de aliniere a cadrului normativ național la prevederile acesteia. A fost aprobat [Programul național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie pentru anii 2023-2027](#), care este ancorat pe cei patru piloni prevăzuți de Convenția de la Istanbul: prevenirea;

protecția și asistența victimelor; urmărirea în justiție și pedepsirea agresorilor; cooperarea multisectorială prin politici integrate și colectarea datelor.

De la 1 ianuarie 2024 a fost instituită o nouă structură guvernamentală – Agenția Națională de Prevenire și Combatere a Violenței împotriva Femeilor și Violenței în Familie⁵ – care funcționează în baza unui regulament aprobat de Guvern, având atribuții specifice pentru a asigura eforturi cuprinzătoare și eficiente de combatere a violenței împotriva femeilor.

În vederea implementării eficiente a tratatelor internaționale din domeniul drepturilor omului la care Republica Moldova este parte și al monitorizării respectării angajamentelor internaționale, în anul 2019 a fost creat [Consiliul Național pentru Drepturile Omului](#). Consiliul este un organ consultativ al Guvernului instituit pentru a asigura un mecanism eficient de elaborare și evaluare a documentelor de politici în domeniul drepturilor omului, în contextul implementării angajamentelor internaționale asumate.

Pe parcursul ultimilor ani, Republica Moldova a înregistrat progrese semnificative în domeniul egalității de gen, care au fost reflectate în [The Gender Gap Report](#), elaborat de Forumul Economic Mondial. Cu toate acestea, conform Raportului global privind indicelui Gender GAP, Republica Moldova prezintă o evoluție pozitivă, dar inegală: de pe poziția 52 (în 2013) pe locul 25 (în 2014), retrogradând în 2018 pe poziția 35, avansând ulterior pe locul 19 în anul 2020 și poziționându-se pe locul 16 în anul 2022.

De la ratificarea Convenției CEDAW, Republica Moldova a prezentat Comitetului pentru Eliminarea Discriminării împotriva Femeilor (CEDAW) rapoartele naționale: raportul inițial (2000), două rapoarte periodice combinate (2 și 3 în 2006, 4 și 5 în 2013), raportul intermediar privind prevenirea și combaterea violenței în familie în 2015, raportul periodic 6 (2018). [Raportul 7](#) conține informații privind punerea în aplicare a Convenției din 2019 până în 2023, datele statistice acoperind perioada 2019-2022 și parțial 2023.

O atenție deosebită a fost acordată [Observațiilor finale](#) făcute de CEDAW în urma evaluării raportului periodic 6 al Republicii Moldova (CEDAW/C/MDA/CO/6 din 2 martie 2020). Recomandările au fost luate în considerare la elaborarea Programului de promovare și asigurare a egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pentru anii 2023-2027 ([HG nr.203/2023](#)) și Programului național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și violenței în familie pentru anii 2023-2027 ([HG nr.332/2023](#)).

Raportul 7 a fost elaborat de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale, cu participarea coordonatorilor gender (punctelor focale) din cadrul ministerelor și altor autorități ale administrației publice centrale. Raportul a fost supus consultării publice

⁵ <https://gov.md/ro/content/guvernul-aprobat-instituirea-agentiei-nationale-de-prevenire-si-combatere-violentei>

cu reprezentanții comisiilor parlamentare de specialitate, ministerelor de resort, organizațiilor internaționale și organizațiilor necomerciale din țară.

Dreptul asistență și protecție socială este asigurat în conformitate cu art.47 din [Constituția Republicii Moldova](#); totodată, art.16 prevede că toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

[Legea nr.121/2012 cu privire la asigurarea egalității](#) garantează *prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu.*

Scopul [Legii nr.5/2006 cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați](#) constă în *asigurarea exercitării drepturilor lor egale de către femei și bărbați în sfera politică, economică, socială, culturală, în alte sfere ale vieții, drepturi garantate de Constituția Republicii Moldova, în vederea prevenirii și eliminării tuturor formelor de discriminare după criteriul de sex.*

În calitatea lor de mecanisme naționale instituite în scopul asigurării egalității de șanse, pot fi menționate:

- **Platforma Femeilor Deputate din Parlamentul Republicii Moldova**⁶ constituie un cadru de cooperare și dialog intra-instituțional, menit să împuternicească femeile deputate din Republica Moldova în vederea promovării echității și egalității de drepturi în rândul tuturor femeilor, prevenirii și combaterii violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, dar și în scopul contribuției la promovarea independenței și abilitării economice a femeilor și a politicilor prietenoase familiei prin inițiativă și sprijin legislativ.
- **Consiliul pentru Egalitate**⁷, a cărui misiune constă în prevenirea și protecția împotriva discriminării, asigurarea egalității, promovarea oportunităților egale și a diversității. Printre principalele probleme relevate de cazistica Consiliului pe parcursul perioadei de referință se numără următoarele: acțiuni bazate pe stereotipuri și prejudecăți legate de vârsta și sexul angajaților în raporturile de muncă; discriminarea în câmpul muncii pe criteriul de maternitate; limitarea accesului femeilor la profesii masculinizate; materiale publicitare cu caracterul sexist; declarații instigatoare la ură și discriminare pe criteriu de sex din partea persoanelor influente.
- **Grupurile coordonatoare în domeniul gender** sunt organe consultative și coordonatoare, constituite din unități *gender* din cadrul subdiviziunilor cu

⁶ <https://multimedia.parlament.md/platforma-femeilor-deputate-si-comisia-de-femei-a-confederatiei-nationale-a-sindicatelor-din-moldova-vor-coopera-la-imbunatatirea-unor-initiative-legislative/>

⁷ <https://egalitate.md/>

competențe privind elaborarea, promovarea și monitorizarea politicilor în domeniul de activitate a autorității administrației publice centrale de specialitate.

În Republica Moldova, [Raportul de țară privind implementarea angajamentelor Declarației de la Beijing și a platformei de acțiune Beijing+25](#), elaborat de Guvern, realizează o analiză exhaustivă privind progresele înregistrate și provocările întâmpinate în punerea în aplicare a obiectivelor Declarației de la Beijing și a Platformei de acțiune. Raportul prezintă progresele înregistrate din punerea în aplicare a Platformei și provocările întâmpinate în perioada 2014-2019; a fost elaborat în baza analizelor rapoartelor sectoriale, precum și a consultărilor publice desfășurate, oferind un bilanț al realizărilor și a lacunelor și obstacolelor, dar totodată, conturându-se și anumite tendințe și posibile intervenții în viitor. Această revizuire determină un angajament reînnoit al Republicii Moldova cu privire la Declarația de la Beijing și Platforma de Acțiune, prin stabilirea unor acțiuni prioritare, cu termene concrete, actori și resurse pentru implementarea acestora. Totodată, raportul trasează și posibile sinergii cu activitățile privind Agenda pentru dezvoltare durabilă 2030, stimulând implementarea responsabilă din perspectiva de gen a acesteia.

În ceea ce privește Rezoluția ONU 1325, pentru prima dată la nivel de politici, Republica Moldova s-a angajat să pună în aplicare [Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2014-2016](#), prin care și-a asumat responsabilitatea de a întreprinde acțiuni în vederea implementării acestor obiective. Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2017-2019, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.736 din 13 septembrie 2017, asigură continuitatea acestui angajament și stabilește acțiunea care se referă la cooperarea în domeniul implementării RCSONU 1325. În [Strategia pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017 – 2021](#), aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.259 din 27 aprilie 2017, unul dintre obiectivele generale este promovarea egalității de gen în sectorul de securitate și apărare. Monitorizarea implementării RCSONU 1325 este foarte importantă în contextul general al implementării Agendei FPS, în acest scop fiind dezvoltat un mecanism global de monitorizare (Anexa 1). Din anul 2000 și până în prezent, RCSONU 1325 a fost succedată de adoptarea de către Consiliul de Securitate al ONU a încă 10 rezoluții conexe (1820, 1888, 1889, 1960, 2108, 2122, 2242, 2331, 2467, 2493), întregul set de documente fiind supranumit generic – Agenda internațională „Femeile, Pacea și Securitatea”.

WEBOGRAFIE

Baza de date DSDL:

- Reglementări privind hărțuirea sexuală și psihologică în state membre UE – mai 2017,
<https://www.cdep.ro/infoparl/DIP2015.studiu?par1=2017&par2=12777>
- Măsuri privind prevenirea violenței conjugale: actualizări în sistemul francez de prevenție – decembrie 2019,
<https://www.cdep.ro/infoparl/DIP2015.studiu?par1=2019&par2=13156>
- Programe naționale pentru autoapărare – ianuarie 2019,
<https://www.cdep.ro/infoparl/DIP2015.studiu?par1=2019&par2=13108>
- Măsuri legislative în materia egalității de gen și a violenței domestice în state membre UE - noiembrie 2020,
<https://www.cdep.ro/infoparl/DIP2015.studiu?par1=2020&par2=13234>
- Stadiul implementării Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, adoptată la Istanbul la 11 mai 2011 – martie 2017,
<https://www.cdep.ro/infoparl/DIP2015.studiu?par1=2017&par2=12742>
- Măsuri legislative în materia egalității de gen și a violenței domestice în state membre UE - noiembrie 2020,
<https://www.cdep.ro/infoparl/DIP2015.studiu?par1=2020&par2=13234>
- Incriminarea faptelor de violență domestică în legislațiile statelor membre UE – mai 2018,
<https://www.cdep.ro/infoparl/DIP2015.studiu?par1=2018&par2=13012>
- Măsuri legislative în materia egalității de gen și a violenței domestice – noiembrie 2020,
<https://www.cdep.ro/infoparl/DIP2015.studiu?par1=2020&par2=13234>
- Aspecte privind impactul nașterilor premature – septembrie 2023,
<https://www.cdep.ro/infoparl/DIP2015.studiu?par1=2023&par2=13620>
- Aspecte juridice privind familia monoparentală – septembrie 2019,
<https://www.cdep.ro/infoparl/DIP2015.studiu?par1=2019&par2=13132>
- Screening prenatal în unele state membre UE – mai 2021,
<https://www.cdep.ro/infoparl/DIP2015.studiu?par1=2021&par2=13357>
- Aspecte privind alienarea parentală, iunie 2021,
<https://www.cdep.ro/infoparl/DIP2015.studiu?par1=2021&par2=13311>
- Reglementarea bullying-ului/cyberbullying-ului la nivelul UE și în unele state europene – aprilie 2019,
<https://www.cdep.ro/infoparl/dip2015.litera?par1=C&par2=1011>
- Politici europene în domeniul prevenției în sănătate – martie 2020,
<https://www.cdep.ro/infoparl/DIP2015.studiu?par1=2020&par2=13193>

UE și OSCE

- Combating violence against women and domestic violence, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/ro/document/EPRS_BRI\(2023\)7393_92](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/ro/document/EPRS_BRI(2023)7393_92)
- Well-being and safety of women, OSCE-led survey on violence against women, 2019, https://www.osce.org/files/f/documents/9/2/413237_0.pdf
- Institutul European pentru Egalitate de Gen (EIGE), <https://eige.europa.eu/>
- Femicidul, <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/femicide>
- Costurile violenței de gen în Uniunea Europeană, <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/costs-of-gender-based-violence>
- Violența împotriva femeilor: o anchetă la nivelul UE, Agenția UE pentru Drepturi Fundamentale (FRA), https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-at-a-glance-oct14_ro.pdf
- Domestic abuse is a gendered crime, <https://www.womensaid.org.uk/information-support/what-is-domestic-abuse/domestic-abuse-is-a-gendered-crime/>
- Beijing Platform for Action - 25 years on, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646163/EPRS_BRI\(2020\)646163_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646163/EPRS_BRI(2020)646163_EN.pdf)
- Rezoluția Parlamentului European din 11 februarie 2021 referitoare la provocările viitoare legate de drepturile femeilor în Europa: mai mult de 25 de ani de la Declarația și Platforma de acțiune de la Beijing, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0058_RO.html
- [Consiliul solicită aprobarea Parlamentului European pentru încheierea Convenției de la Istanbul \(comunicat de presă, 21 februarie 2023\)](#)
- [Combaterea violenței împotriva femeilor: Consiliul adoptă o decizie privind aderarea UE la Convenția de la Istanbul \(comunicat de presă, 1 iunie 2023\)](#)
- [Gender Equality and Women's Rights](#), <https://rm.coe.int/key-coe-standards/16809f22fb>
- Raport Final al Proiectului OSCE - Strategii și Practici Eficiente în Justiția Penală pentru Combaterea Violenței pe Bază de Gen în Europa de Est (2018-2020), <https://www.osce.org/ro/secretariat/456301>
- Combating gender-based violence, <https://www.osce.org/secretariat/107452>
- Monitorizarea pe țări a implementării Convenției de la Istanbul, <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/country-monitoring-work>
- Întrebări și răspunsuri, <https://rm.coe.int/istanbul-convention-questions-and-answers-romanian/16809450dc>

ROMÂNIA

- Centre pentru victimele violenței domestice, pe județe, <https://violentaimpotrivafemeilor.ro/la-cine-sa-apelezi-in-caz-de-violenta-in-familie/> , https://fundatiasensiblu.ro/?page_id=2104 , <https://www.pmb.ro/interes-public/arhiva/get-press-releases-menu/2021/647> ,
- Jurnaliști care fac diferența, <https://violentaimpotrivafemeilor.ro/wp-content/uploads/2021/03/DIGITAL-ALEG-ghid-jurnalisti-2021.pdf>
- Resurse despre abuz sexual și violență, <https://www.dor.ro/resurse-abuz-sexual-violenta/>
- Mesajul ministrului de externe, Bogdan Aurescu, la Reuniunea la nivel înalt a Adunării Generale a ONU- BEIJING+25, <http://www.mae.gov.ro/node/53791>
- Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030, <https://dezvoltaredurabila.gov.ro/strategia-nationala-pentru-dezvoltarea-durabila-a-romaniei-2030-i>
- Recomandări GREVIO 2022, rezumat, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2023/02/Recomandari-GREVIO-Romania.pdf>

Violența împotriva femeilor și violența domestică:

- Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, republicată, cu modificările și completările ulterioare, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2021/09/LEGEA-217-2003-republicata.pdf>
- Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor, cu modificările și completările ulterioare, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/L211.2004.pdf>
- Legea nr. 286/2009 privind Codul Penal al României, cu modificările și completările ulterioare, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/L-286-2009.pdf>
- Legea nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, cu modificările și completările ulterioare, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/l-135-2010.pdf>
- Legea asistenței sociale nr. 292/2011, cu modificările și completările ulterioare, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Legea292din2011LegeaAsistenteiSociale.pdf>
- Legea nr. 197/2012 privind asigurarea calității în domeniul serviciilor sociale, cu modificările și completările ulterioare, https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/Lege_197_2012_asigurarea_calitatii.pdf
- Legea nr. 30/2016 pentru ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2017/09/2.-LEGE-Nr-30-din-2016-Conventia-de-la-Istanbul.pdf>
- Hotărârea Guvernului României nr. 686/2005 pentru aprobarea Strategiei naționale în domeniul prevenirii și combaterii fenomenului violenței în familie, <https://www.cdep.ro/intranet/mof/partea1/2005/0678.pdf>

- Hotărârea Guvernului României nr. 197/2006 privind aprobarea programelor de interes național în domeniul protecției drepturilor persoanelor cu handicap, precum și în domeniul asistenței sociale a persoanelor vârstnice, persoanelor fără adăpost și persoanelor victime ale violenței în familie și a finanțării acestor programe, <https://www.cdep.ro/intranet/mof/partea1/2006/0195.pdf>
- Hotărârea Guvernului României nr. 49/2011 pentru aprobarea Metodologiei – cadru privind prevenirea și intervenția în echipă multidisciplinară și în rețea în situațiile de violență asupra copilului și de violență în familie și a Metodologiei de intervenție multidisciplinară și interinstituțională privind copiii exploatați și aflați în situații de risc de exploatare prin muncă, copiii victime ale traficului de persoane, precum și copiii români migranți victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/HG-49-2011.pdf>
- Hotărârea Guvernului României nr. 1156/2012 privind aprobarea Strategiei Naționale pentru prevenirea și combaterea fenomenului violenței în familie pentru perioada 2013-2017, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/HG1156-2012.pdf>
- Hotărârea Guvernului României nr. 118/2014 privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare a prevederilor Legii nr. 197/2012, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/HG-118-2014.pdf>
- Hotărârea Guvernului României nr. 867/2015 pentru aprobarea Nomenclatorului serviciilor sociale, precum și a regulamentelor-cadru de organizare și funcționare a serviciilor sociale, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/HG-867-2015.pdf>
- Hotărârea Guvernului României nr. 978/2015 din 16 decembrie 2015 privind aprobarea standardelor minime de cost pentru serviciile sociale și a nivelului venitului lunar pe membru de familie în baza căruia se stabilește contribuția lunară de întreținere datorată de către susținătorii legali ai persoanelor vârstnice din centrele rezidențiale, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/HG-978-2015.pdf>
- Hotărârea Guvernului României nr. 797/2017 pentru aprobarea regulamentelor-cadru de organizare și funcționare ale serviciilor publice de asistență socială și a structurii orientative de personal, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/H.G-797-2017.pdf>
- Hotărârea Guvernului României nr. 365/2018 pentru aprobarea Strategiei naționale privind promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2018-2021 și a Planului operațional pentru implementarea Strategiei naționale privind promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2018-2021, <https://www.cdep.ro/intranet/mof/partea1/2018/0465.pdf>
- Hotărârea Guvernului României nr. 559/2021 privind aprobarea Programului național integrat pentru protecția victimelor violenței domestice și a Metodologiei-cadru privind organizarea și funcționarea rețelei naționale inovative integrate de locuințe protejate destinate victimelor violenței domestice, <https://www.cdep.ro/intranet/mof/partea1/2021/0542.pdf>

- Hotărârea Guvernului României nr. 592/2021 privind aprobarea Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea violenței sexuale “SINERGIE” 2021 – 2030 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale pentru prevenirea și combaterea violenței sexuale “SINERGIE” 2021 – 2030, <https://www.cdep.ro/intranet/mof/partea1/2021/0608.pdf>
- Ordonanța Guvernului nr. 68/2003 privind serviciile sociale, cu modificările și completările ulterioare, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/ORDONANTA-68-2003-1.pdf>
- Ordinul nr. 304/385/1018/2004 al ministrului administrației și internelor, al ministrului muncii, solidarității sociale și familiei și al ministrului sănătății privind aprobarea Instrucțiunilor de organizare și funcționare a unităților pentru prevenirea și combaterea violenței în familie, <https://anes.gov.ro/wp-content/uploads/2018/07/ORDIN-304-385-1018-2004.pdf>
- Ordinul nr. 28/2019 al ministrului muncii și justiției sociale privind aprobarea standardelor minime de calitate pentru acreditarea serviciilor sociale destinate prevenirii și combaterii violenței domestice, <https://www.cdep.ro/intranet/mof/partea1/2019/0090.pdf>
- Ordin nr. 20266/2023 al ministrului familiei, tineretului și egalității de șanse și al ministrului afacerilor interne pentru aprobarea Metodologiei privind măsurile de prevenire a violenței domestice, <https://www.cdep.ro/intranet/mof/partea1/2023/0332.pdf>
- Hotărârea Guvernului nr.197/2022 privind organizarea și funcționarea direcțiilor județene pentru familie și tineret, respectiv a Direcției pentru Familie și Tineret a Municipiului București, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/251623>

Egalitate de șanse:

Legislație națională în domeniul egalității de șanse, <https://anes.gov.ro/legislatie-nationala-egalitatea-de-sanse/>

Sănătate reproductivă, sănătate mentală, prevenția tipurilor de cancer de col uterin și de sân:

- Strategia Națională de sănătate 2023-2030, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/275686>
- Legea nr. 293 din 3 noiembrie 2022 privind prevenirea și combaterea cancerului, <https://www.ilegis.ro/oficiale/index/act/261246>
- Ordonanța Guvernului nr. 26/2023 pentru modificarea art. 942 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății și pentru modificarea și completarea Legii nr. 293/2022 pentru prevenirea și combaterea cancerului, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/273359>
- Subprogramul de depistare precoce activă a cancerului de col uterin prin efectuarea testării Babeș- Papanicolau, <https://www.insmc.ro/programe-de-sănătate/programe-de-sănătate-finantate-de-ms/programele-nationale-de->

[sănătate-privind-bolile-netransmisibile/programul-national-de-depistare-activa-precoce-a-cancerului-de-col-uterin](#)

- Programele de prevenire, screening și depistare precoce în România, <https://insp.gov.ro/wp-content/uploads/2024/01/Analiza-de-situatie-cancer-de-col-uterin-2024.pdf>
- Legea nr. 487 din 11 iulie 2002 privind sănătatea mintală și protecția persoanelor cu tulburări psihice, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/37898>
- Legea nr.46/2003 privind drepturile pacientului, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/41483>

REPUBLICA MOLDOVA

- Femeile, pacea și securitatea, note de curs, Serghei Palihovici, 2022, <https://iap.gov.md/repository/files/original/007077540b3c8d6eddbf39e1f0589f1afb7009b5.pdf>
- Alternative report on measures giving effect to the provisions of Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (initial assessment), Avocatul Poporului, Republica Moldova, <https://rm.coe.int/alternative-report-submitted-by-the-national-human-rights-institution-/1680aabe28>
- Implementarea Convenției de la Istanbul în Republica Moldova, aprilie 2023, <https://rm.coe.int/shadow-report-of-women-s-ngos-members-of-the-national-coalition-life-w/1680ab0d35>
- Raportul de evaluare GREVIO pentru Republica Moldova, 14 noiembrie 2023, <https://rm.coe.int/grevio-s-baseline-evaluation-report-on-legislative-and-other-measures-/1680ad46a1>
- Comentarii guvernamentale la Raportul GREVIO, <https://rm.coe.int/comments-submitted-by-greece-on-grevio-s-final-report-on-the-implement/1680ad46c7>
- Recomandarea Comitetului Părților, 5 decembrie 2023, <https://rm.coe.int/ic-cp-inf-2023-18-cop-recommendation-republic-of-moldova/1680ada560>
- Raportul alternativ pentru Procesul de Evaluare Periodică Universală, a 3-a ediție, Moldova, <https://stopviolenta.md/biblioteca/publicatii/322-raportul-alternativ-pentru-procesul-de-evaluare-periodic-universal-e-pu-a-3-a-evaluarea-periodic-universal.html>
- Raportul 2022 al Coaliției Viața fără Violență, <https://stopviolenta.md/biblioteca/publicatii/409-raportul-anual-al-coaliiei-naionale-viaa-fr-violen-2022.html>
- Sprijin în implementarea Convenției de la Istanbul în Republica Moldova, <https://www.coe.int/ro/web/chisinau/supporting-the-implementation-of-the-istanbul-convention-in-the-republic-of-moldova>

Violența împotriva femeii și violență domestică:

- Lege nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, cu modificările și completările ulterioare,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=141510&lang=ro
- Legea nr. 144/2021 cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128240&lang=ro
- Codul familiei,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138943&lang=ro
- Codul penal,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140340&lang=ro
- Legea nr. 316/2022 pentru modificarea unor acte normative (asigurarea drepturilor victimelor în cazul infracțiunilor privind viața sexuală și violența în familie), https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134400&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 544/2009 cu privire la aprobarea Conceptului Sistemului informațional automatizat „Registrul de stat al cazurilor de violență în familie”, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=14227&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 1200/2010 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140364&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 129/2010 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140363&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 575/2017 cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Serviciului de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie și violenței împotriva femeilor și a Standardelor minime de calitate,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140365&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 281/2018 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018-2023 și a Planurilor de acțiuni privind implementarea acesteia,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128809&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 318/2021 pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 281/2018 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a violenței față de femei și a violenței în familie pe anii 2018-2023 și a Planului de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128747&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 223/2023 cu privire la aprobarea Metodologiei de lucru a echipei de intervenție în cazurile de violență sexuală și a Instrucțiunii

de lucru a echipei de intervenție în cazurile de violență sexuală,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140368&lang=ro

- Hotărârea Guvernului nr. 332/2023 cu privire la aprobarea Programului național privind prevenirea și combaterea violenței față de femei și a violenței în familie pentru anii 2023-2027,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140367&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 508/2023 cu privire la pilotarea Serviciului integrat regional pentru victimele violenței sexuale,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=138780&lang=ro
- Hotărârea Guvernului nr. 926/2023 cu privire la organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Prevenire și Combatere a Violenței împotriva Femeilor și a Violenței în Familie,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=140357&lang=ro
- Ordinul MAI nr. 89/2022 cu privire la instituirea mecanismului interministerial de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=130468&lang=ro
- Ordinul Ministerului Muncii și Protecției Sociale nr. 48/2022 cu privire la probarea Instrucțiunii privind mecanismul de cooperare intersectorială în cazurile de violență în familie,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132204&lang=ro

Egalitate de șanse:

- Legea nr. 5/9.02.2006 cu privire la asigurarea de șanse între femei și bărbați,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=107179&lang=ro
- Legea nr. 121/25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=106454&lang=ro
- Legea nr. 298/21.12.2012 cu privire la activitatea Consiliului pentru egalitate,
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=135531&lang=ro
- Raportul de țară în domeniul egalității de gen 2021, Republica Moldova,
https://moldova.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/evaluarea_in_domeniul_egalitatii_de_gen.pdf
- Programul de accelerare a egalității de gen în Republica Moldova pentru anii 2023-2027,
<https://cancelaria.gov.md/sites/default/files/document/attachments/1-mmmps.pdf>
- Raport de monitorizare a realizării planului de acțiuni privind implementarea strategiei pentru asigurarea egalității între femei și bărbați în Republica Moldova pe anii 2017-2021, <https://social.gov.md/wp-content/uploads/2023/01/Raport-Str.-EG-2021.pdf>

Sănătate reproductivă, sănătate mentală, prevenția tipurilor de cancer de col uterin și de sân:

- Lege nr. 1402 din 16.12.1997 privind sănătatea mintală,
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=312970>
- Lege nr. 185 din 24.05.2001 cu privire la ocrotirea sănătății reproductive și planificarea familială,
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=312794>
- Lege nr. 353 din 22.12.2022 pentru modificarea unor acte normative (concediul de maternitate),
https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134829&lang=ro
- Lege nr. 185 din 24.05.2001 cu privire la ocrotirea sănătății reproductive și planificarea familială,
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=312794>
- Lege nr. 1402 din 16.12.1997 privind sănătatea mentală,
<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=312970>
- Programe naționale de combatere a cancerului,
https://www.legis.md/cautare/getResults?document_status=0&nr_doc=&datepublicer1=&publication_status=+-+TOATE+-+&nr=&publish_date=&search_type=1&search_string=cancer